

2016-жылдын январь-март айларындагы акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

2016-жылдын январь-март айларында (УСКнын алдын ала маалыматтары боюнча) экономиканын 4,9 пайызга төмөндөшү катталган (2015-жылдын январь-март айларында экономикалык өсүш 6,3 пайызды түзгөн). “Кумтөр” ишканасын эске албаганда, реалдуу ИДӨ 1,0 пайызга өскөн (2015-жылдын январь-март айларында көбөйүү 2,4 пайызды түзгөн).

2016-жылдын март айында керектөө баа индексинин 1,2 пайызга төмөндөшү байкалган, жылдык мааниде инфляция 0,5 пайызды түзгөн (ал эми 2015-жылдын март айында 8,5 пайызды түзгөн). Эл аралык валюта фондунун (ЭВФ) ыкмасы боюнча эсептелинген базалык инфляция¹ 8,5 пайызды түзгөн (2015-жылдын март айында – 6,7 пайызды калыптанган).

Сомго карата АКШ долларынын расмий курсу 7,7 пайызга төмөндөп, марттын акырында 1 доллар үчүн 70,0158 сомдо калыптанган (2015-жылдын январь-март айларында сомго карата доллардын 8,5 пайызга бекемдеши байкалган).

2016-жылдын январь-март айларында акча базасы 66,2 млрд сомду түзүү менен 1,3 пайызга кыскарган (2015-жылдын январь-март айларында 12,5 пайызга азайган), анын ичинде башка депозиттик корпорациялардын камдарынын 11,4 млн сомго же 0,1 пайызга көбөйүшүнөн улам, жүгүртүүдөгү акчалар 903,4 млн сомго же 1,5 пайызга төмөндөгөн.

2016-жылдын январь-март айларында акча базасынын түзүмү төмөнкүчө калыптанган:

- жүгүртүүдөгү акчалардын үлүшү - 86,9 пайыз түзгөн;
- башка депозиттик корпорациялардын камдарынын үлүшү - 13,1 пайыз түзгөн.

Жыл башынан тартып башка депозиттик корпорациялардын камдарынын түзүмүндө милдеттүү камдар март айынын акырында 7,5 млрд сомду түзүү менен 8,6 пайызга азайган, үстөк камдар (арылтуудан кийин) 3 эсе, 1,2 млрд сомго чейин көбөйгөн (2015-жылдын январь-март айларында милдеттүү камдар 1,6 пайызга көбөйгөн, ал эми үстөк камдар 2 эсе төмөндөгөн).

2016-жылдын январь-март айларында акча базасынын өзгөрүүсүнө негизги салымды арылтуу операциялары жана валюталык интервенциялар менен шартталган Улуттук банктын операциялары кошкон, алар акча базасын 3,0 млрд сомго кыскарткан, Өкмөттүн операциялары акча базасын 2,1 млрд сомго көбөйткөн.

2016-жылдын январь-март айларында камга коюлган акчалардын деңгээлине таасир эткен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын негизги операцияларынан болуп төмөнкүлөр саналган:

- валюталык интервенциялар аркылуу жүгүртүүдөн 0,6 млрд сом алынган.
- Улуттук банктын 7 күндүк ноталарын сатуудан улам 27,3 млрд сом арылтылган (ноталарды сатуу боюнча орто күндүк көлөмү 2,1 млрд сомду түзгөн);
- «овернайт» депозиттери, жайгаштырылган каражаттардын дүң көлөмү 220,9 млрд сомду түзгөн (жайгаштыруунун орто күндүк көлөмү 3,7 млрд сомдо түптөлгөн);
- берилген “овернайт” кредиттеринин дүң көлөмү 2,0 млрд сомду түзгөн;
- кредиттик аукциондордун алкагында берилген кредиттердин көлөмү (республиканын областтарында айыл чарбасын каржылоо максатында) 1,1 млрд сомду түзгөн;
- ипотекалык кредиттерди чет өлкө валютасынан улуттук валютага конвертациялоо боюнча программанын алкагында берилген кредиттердин көлөмү 1,9 млрд сомду түзгөн;
- Кыргыз Республикасынын Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдар тарабынан берилген кредиттердин көлөмү 350,0 млн сомду түзгөн.

Улуттук банктын таза чет өлкө активдери 2016-жылдын январь-март айларында 1,6 пайызга (же 2,0 млрд сомго) көбөйгөн, ал негизинен таза эл аралык камдарынын 10,7 млрд сомго өсүшүнөн улам келип чыккан.

¹Жалпы инфляциядан азык-түлүк товарлары жана электрэнергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү алынып салынат

Таза эл аралык камдарын өсүшү Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондунун акча каражаттарынын келип түшүүсүнөн, валютаны конвертациялоодон улам келип чыккан курстук айырмадан, чет өлкө валютасындагы күрөөлүк камсыздоодон жана бюджетке башка түшүүлөрдөн улам келип чыккан.

2016-жылдын январь-март айларында доллар эквивалентинде дүң эл аралык камдар 1,9 млрд АКШ долларын түзүү менен 167,5 млн АКШ долларына көбөйгөн.

2016-жылдын январь-март айларында таза ички активдери 2,9 млрд сомго (же 5,1 пайызга) көбөйгөн. Таза ички активдердин азаюусуна салымды коммерциялык банктарга карата таза талаптардын 6,9 млрд сомго өсүшү жана Өкмөттүн депозиттеринин 3,9 млрд сомго көбөйүшү кошкон. Таза ички активдердин төмөндөшүнө 11,7 млрд сом суммасындагы пайдасын капиталдын эсебине чегерүү, чет өлкө валютасындагы активдерге жана алтынга кайра баа берүү аркылуу салым кошкон.

Акча топтомдорунун өзгөрүшү

Банктардан тышкаркы нак акчалардан жана улуттук валютадагы депозиттерден турган *M2 акча топтому*², 2016-жылдын январь-март айларында 85,0 млрд сомду түзүү менен 3,4 айызга көбөйгөн (2015-жылдын январь-март айларында 11,9 пайызга төмөндөгөн).

2016-жылдын январь-март айларында *M2X кеңири акча массасынын көлөмү* 5,4 пайызга төмөндөө менен 135,4 млрд сомду түзгөн (2015-жылдын январь-март айларында *M2X* 3,8 пайызга төмөндөгөн) башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин 7,5 млрд сомго (же 8,3 пайызга) кыскаруусунан улам, банктардан тышкаркы акчаларды көлөмү 52,9 млрд сомдо калыптанган.

2016-жылдын январь-март айларында *M2X* акча массасынын түзүмү төмөнкүчө түптөлгөн:

- банктардан тышкаркы нак акчалардын үлүшү – 39,0 пайыз (2015-жылдын 1-апрелинде – 38,8 пайыз);
- улуттук валютада депозиттердин үлүшү – 23,7 пайыз (2015-жылдын 1-апрелинде – 24,0 пайыз);
- чет өлкө валютасында депозиттердин үлүшү – 37,2 пайыз (2015-жылдын 1-апрелинде – 37,2 пайыз).

2016-жыл башынан тартып чет өлкө валютасында депозиттер 50,4 млрд сомду түзүү менен 17,2 пайызга кыскарган, 10,4 пайыз алмашуу курсунун таасирин эске албаганда; улуттук валютада депозиттер 10,3 пайызга, 32,2 млрд сомго чейин көбөйгөн. Натыйжада, депозиттердин жалпы көлөмү³, 2016-жылдын январь-март айларында 82,6 млрд сомду түзүү менен 8,3 пайызга кыскарган (2015-жылдын январь-март айларында 2,9 пайызга өсүш байкалган).

M2X камтылган депозиттердин долларлаштыруу деңгээли өтүп жаткан жылдын баш жагындагы деңгээлге салыштырмалуу март айынын акырында 6,6 пайыздык пунктка төмөндөө менен 61,0 пайызды түзгөн. Кредиттерди долларлаштыруу деңгээли 45,8 пайызда түптөлгөн (7,9 пайызга төмөндөгөн).

*Экономикага кредитте*⁴ 2016-жылдын январь-март айларында 3,1 пайызга төмөндөп, 93,2 млрд сомду түзгөн (2015-жылдын январь-март айларында 12,0 пайызга көбөйгөн), бул негизинен чет өлкө валютасындагы кредиттердин 17,4 пайызга төмөндөшүнөн улам келип чыккан, алмашуу курсунун таасирин эске албаганда экономикага кредит 1,9 пайызга өскөн.

2016-жылдын январь-март айларында банк тутумунун таза чет өлкө активдери 127,7 млрд сомду түзүү менен 6,8 млрд сомго (5,1 пайызга) азайган (өткөн жылдын ушул эле

² Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелеринин депозиттери

³ *M2X* кеңири акча массасына камтылган депозиттер

⁴ Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери

мезгилинде – 8,0 пайыз азайган).

2016-жылдын март айынын акырында банк тутумунун таза ички активдери аталган жылдын башынан тартып 0,9 млрд сомго же 10,2 пайызга төмөндөө менен 7,8 млрд сомду түзгөн (2015-жылдын январь-март айларында 24,4 пайызга өскөн), бул Өкмөткө карата таза талаптардын 4,7 млрд сомго же 27,5 пайызга көбөйүшүнөн жана башка секторлор боюнча талаптардын 3,0 млрд сомго төмөндөшүнөн улам келип чыккан.

2016-жылдын март айынын акырында эсептик чендин өлчөмү Улуттук банк Башкармасынын чечимине ылайык 200 базистик пунктка 8,00 пайызга чейин төмөндөтүлгөн (2015-жылдын март айынын акырында эсептик чендин өлчөмү 11,00 пайыз деңгээлинде сакталган). Ушундан улам «овернайт» кредиттери жана депозиттери боюнча пайыздык чектин жогорку жана төмөнкү чектеринин чени эсептик чен өлчөм жөнүндө кабыл алынган чечимге жараша өзгөрүлүп турган. 2016-жылдын март айынын акырында “овернайт” кредиттери боюнча пайыздык чектин чени - 10,00 пайызды жана “овернайт” депозиттери - 1,00 пайызды түзгөн (2015-жылдын март айынын акырында тиешелүүлүгүнө жараша 14,00 жана 5,00 пайызды түзгөн).

2016-жылдын март айынын акырында 7 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 2,18 пайызды түзгөн. Ушул эле айда банктар аралык кредит рыногунда репо операциялар боюнча чендердин орточо салмактанып алынган мааниси (7 күнгө чейинки мөөнөтү менен) 7,06 пайызды түзгөн.

1-апрелге карата M2X кеңири мааниде колдонулуучу акчанын мультипликатору⁵ 2,047, M2 мультипликатору – 1,285 түзгөн (2015-жылдын 1-апрелинде тиешелүүлүгүнө жараша 2,122 жана 1,286 түзгөн).

2016-жылдын март айынын акырында M2X акча топтому боюнча эсептелинген экономиканын монетизациялоо коэффициенти 31,4 пайызды, M2 акча топтому боюнча 18,8 пайызды түзгөн (2015-жылдын январь-март айларында ал тиешелүүлүгүнө жараша 29,9 жана 20,4 пайызда калыптанган).

Акчаларды жүгүртүү тездиги

Акчаларды жүгүртүү тездиги (M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы боюнча) 2016-жылдын март айынын акырында 3,18 түзгөн.

Улуттук банктын кассасына отчеттук мезгил ичинде 15,7 млрд сом келип түшкөн, өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 2,1 млрд сомго (же 11,9 пайызга) азайган, берүүлөр 4,7 млрд сомго (же 47,5 пайызга) көбөйүп, 14,8 млрд сомду түзгөн.

Коммерциялык банктардын кассаларына отчеттук мезгил ичинде 240,1 млрд сом келип түшкөн, өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу 22,4 млрд сомго (же 10,3 пайызга), берүүлөр 30,1 млрд сомго (же 14,3 пайызга) көбөйүп, 241,0 млрд сомду түзгөн.

2016-жылдын январь-март айларында төлөм системасында финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон калган. 2016-жылдын март айынын акырында жүгүртүү коэффициенти 0,99, ликвиддүүлүк коэффициенти – 1,01 түзгөн (өткөн мезгилге салыштырмалуу тиешелүүлүгүнө жараша 110,7 көбөйгөн жана 52,5 пайызга төмөндөгөн).

⁵ Бул көрсөткүч финансылык ортомчулуктун даражасын мүнөздөйт